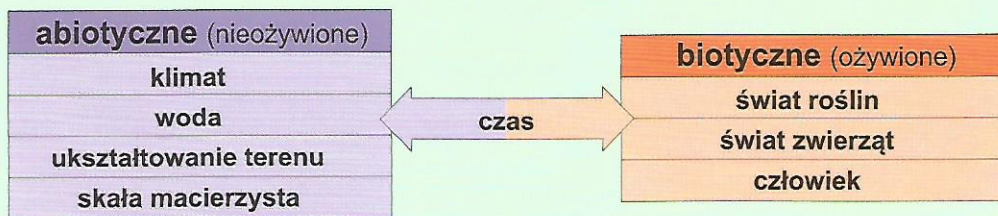

Gleba jako **zewnątrzna warstwa skorupy ziemskiej** powstaje ze składników mineralnych i organicznych na styku litosfery, atmosfery i hydrosfery. Elementy środowiska wpływające na utworzenie i rozwój gleby nazywa się czynnikami glebotwórczymi.

Czynniki glebotwórcze

Szczególne znaczenie wśród nich odgrywają **skała macierzysta**, na której rozwija się gleba (jej skład decyduje o przydatności rolniczej gleby, a rodzaj – lita bądź luźna – o tempie procesu glebotwórczego) oraz **czas** (5-centymetrowa warstwa gleby powstaje przez około 1000 lat).

Wszystkie gleby występujące w Polsce można podzielić na **strefowe (ściśle związane z klimatem)** oraz **astrefowe (ich występowanie uzależnione jest od innych czynników niż klimat)**.

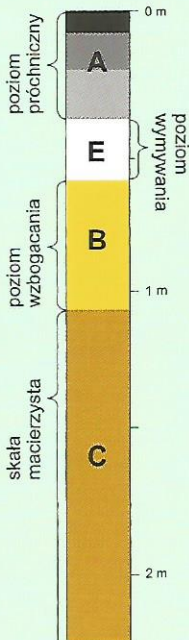
Profil glebowy

GLEBY STREFOWE, czyli związane z klimatem:

gleby brunatnoziemne – należą do nich gleby **brunatne** i **płatwe**. Stanowią około połowy wszystkich gleb w naszym kraju. Gleby brunatne powstają na glinie połudowcowej, lessach, czasami na piaskach a gleby płatwe powstają na glinach i itach. W profilu glebowym dominuje dobrze wykształcony poziom brunatnienia (wzbogacania – B). Jego rozwój jest związany z czasowym zatrzymaniem wody przesiąkającej przez skałę macierzystą (C), która jest trudno przepuszczalna. Gleby te są średnio żyzne a jako naturalna roślinność spotykamy na nich najczęściej lasy mieszane.

gleby bielicoziemne – (👁️ 12) pokrywają około 25% powierzchni kraju, powstają najczęściej na piaskach i żwirach. W profilu glebowym najlepiej **rozbudowany** jest **poziom wymywania** (E) związków mineralnych, nazywany strefą bielicowania. Jego rozwój jest związany z szybkim przesiąkaniem wody przez piaski i żwiry, na których gleba powstaje. Bielice są mało żyzne, najczęściej rosną na nich mało wymagające drzewa iglaste.

czarnoziemy – (👁️ 11) zajmują tylko 1% powierzchni kraju i należą do najbardziej żyznych gleb. Ich powstanie wiąże się z klimatem umiarkowanym kontynentalnym (Ukraina, Rosja). W Polsce występują w miejscach gdzie skałą macierzystą jest less (skała zbudowana z pyłu naniesionego przez wiatr). Bywają uznawane za pozastrefowe gdyż nie są charakterystyczne dla odmiany przejściowej klimatu umiarkowanego ciepłego. W profilu glebowym wyróżnia się wyjątkowo **rozbudowany poziom próchniczny** (A), co wiąże się z porastającym czarnoziemem stepem (formacja łąkowa dostarczająca wyjątkowo dużo substancji organicznej). Największe powierzchnie czarnoziemy zajmują na Wyżynach Lubelskiej i Sandomierskiej oraz na Nizinie Śląskiej. Są to gleby podatne na erozję wodną.

GLEBY ASTREFOWE, czyli związane z czynnikami innymi niż klimat:

rdziny – zajmują ok. 1% powierzchni kraju a **powstają na skałach węglanowych** (wapienie, dolomity, gipsy). Należą do gleb żyznych lecz trudnych w uprawie. Są dość płytkie, a w profilu można zobaczyć wiele okruchów skał wapiennych. Występują powszechnie na wyżynach Lubelskiej i Krakowsko-Częstochowskiej.